

N:o 125.

Af herr **J. Bengtsson** i Bjärnalt, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t*
angående organisation af det frivilliga skytteväsendet m. m.

»Emigrationens hämmande» är en fråga, som allmänt diskuteras, och en fråga af genomgående stor betydelse för vårt land.

Sveriges bofasta befolkning åser med ledsnad den massutvandring från vårt land till främmande världsdelar, som årligen företages af den uppväxande ungdomen, den del af befolkningen, på hvilken Sverige ställer sitt hopp för framtiden, ty det är just den yngre, lifskraftigare generationen, som på detta sätt lämnar fäderneslandet åt sitt öde och låter frukten af sitt, i sina bästa år, utförda arbete komma främmande länder till godo. Den förlust, som landet häraf får vidkännas, är så genomgående, att den berör hvarje i landet varande näringsgren, industri, jordbruk och rörelse af olika slag; ja till och med vårt försvarsväsen, på hvilket Sveriges självständighet kan komma att bero, lider en ofantligt stor man-spillan därpå, kanske större än ett nutida krig kunde medföra. Allmänt ställer sig den frågan, om icke några åtgärder kunna vidtagas till hämmande af den för landets utveckling så skadliga emigrationen.

Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar har årligen ökats, och de senaste åren har denna ökning tilltagit i oroväckande grad. Enligt de af myndigheterna lämnade officiella uppgifterna har antalet under det gångna årets tre första kvartal endast från hamn i Göteborg, Malmö, Helsingborg och Stockholm, af de i Sverige hemmahörande personer, som emigrerat till främmande världsdelar, utgjort icke mindre än 26,448 personer, hvartill komma 5,259 personer från annat land. Dessa uppgifter omfatta icke dem som emigrerat öfver *annan* hamn än de, som

nämnts här ofvan, och icke heller dem som utflyttat till europeiska länder eller dem som rest under sista kvartalet af förlidet år. Om man enligt dessa uppgifter jämför antalet emigrerade svenskar, under de tre första kvartalen af de föregående åren, så finner man, att under samma tid år 1899 utgjorde antalet 8,284, år 1900 12,002, år 1901 15,051, år 1902 23,712 och förlidet år, som ofvan nämnts, 26,448 personer eller omkring 11 procent mer än föregående år och tre gånger så mycket som år 1899. Som sålunda synes, har emigrationen på de fyra senaste åren tredubblats, och alla tecken tyda på att denna stegring i utvandringen skall fortfara, till och med stiga ytterligare några procent.

När man granskar de afgifna uppgifterna och ser de massor af arbetskraftig ungdom, som årligen lämna landet, föreställer man sig ovillkorligen den frågan: »Hvad är orsaken till denna massutvandring, och finnes icke något medel eller kunna inga åtgärder vidtagas till dess inskränkande?»

Ett medel att hämma emigrationen vore i första hand att utjämna eller i största möjliga mån förminska de omständigheter, som äro en medverkande orsak till emigrationen, samtidigt med att det arbetas för höjandet af de ekonomiska och sociala förhållandena, så att det blir möjligt förmå landets yngre befolkning att finna sig i det bestående. Före den allmänna värnpliktens utsträckning stod emigrationen i det närmaste samband med det allmänna ekonomiska tillståndet i landet, så att under s. k. goda tider här utvandringen i väsentlig mån inskränktes, men återigen ökades i samma mån förhållandena ändrades till det sämre. Härvid medverkade äfven de ekonomiska förhållandena i de länder, dit emigrationen sker, men sedan nya värnpliktslagens tillkomst med dess beslutade förlängda tjänstgöringstider har emigrationen varit i oafbrutet stigande, äfven om förändring af de ekonomiska förhållandena inträdt, hvarför man måste nödgas antaga, det den förlängda tjänstgöringstiden vid arméén är en i icke ringa grad medverkande orsak till den alltjämt stigande emigrationen, hvilket äfven visar sig däraf, att hufvudsumman af de ynglingar som lämna landet äro sådana, som just nalkas den ålder, då värnplikten skall fullgöras, och icke på långt när så många torde de vara, som efter fullgjord värnpliktsöfning afresa till Amerika.

När nu värnpliktsskyldigheten har en så stor orsak uti att Sverige beröfvas större delen af sin arbetskraftiga befolkning, så blir statens uppgift den att söka förändra värnpliktslagens bestämmelser därhän, att de icke helt och hållet afskräcka befolkningen och betvinga landet att både betala kostnaderna för organisationen och tillsläppa det folk som behöfves, samt att de därjämte skola se den yngre generationen af fruktan för

bestämmelserna i värnpliktslagen rymma landet och skänka sitt arbete åt en främmande nation.

Ett medel att hämma emigrationen skulle således vara att mildra värnpliktens fullgörande och förändra lagstiftningen därhän, att en minskning i den nu ovillkorliga tjänstgöringen vid arméen gjordes, och i stället möjlighet bereddes de värnpliktige att frivilligt skaffa den ersättning för undsluppen tjänstgöring, som kan erfordras i de ännen, som kunna öfvas utan att en från början fullständig militär undervisning fordras.

Lindring i värnpliktens fullgörande bör kunna göras utan att i ringaste mån försvaga eller skada de värnpliktiges utbildning, men dock så att deras tjänstgöringstid förkortades. Härför skulle den frivilliga skytterörelsen lämna full ersättning, därest denna rörelse erhöile ett kraftigare understöd från statens sida och ett mera fullständigt ordnad förhållande åstadkommes mellan det frivilliga skytteväsendet och arméen. Önskligt vore därför, om skytterörelsen mera kraftigt än hittills understöddes af staten och ett samarbete med arméen kunde vinnas på så sätt, att *de värnpliktige, som från vederbörande skytteförenings styrelse eller instruktör erhållit godkänt betyg i skjutning, vid sitt inträde i tjänstgöring inom arméen för sin sålunda frivilligt förvärfvade skjutskicklighet erhöile befrielse för en viss tid från tjänstgöring vid rekrytskolan*; på detta sätt vore redan en lindring i värnpliktens fullgörande åstadkommen och möjlighet beredd, för den det önskar, att utan ovillkorlig kaserntjänstgöring frivilligt i sin hemort förvärfva sig den färdighet i skjutning som erfordras, samtidigt med att den frivilliga skytterörelsen, som i Sverige torde vinna allt större och större tillslutning, härigenom erhöile en uppmuntran och vunne i styrka för att åt arméen blifva en värdefull bundsförvant vid höjandet af den personliga skjutskickligheten. Denna institution finge därjämte en viss betydelse såsom förskola åt arméen, då de värnpliktige där kunde inhämta de nödvändigaste förutsättningarna för utbildningen i skjutning, som de sedan kunde tillgodogöra sig vid tjänstgöringen inom arméen.

Att just den personliga skjutskickligheten är af afgörande stor betydelse för vårt försvar, är numera tydligt för hvar och en klargjordt och genom de senaste krigshändelserna i södern faktiskt bevisadt, hvarför det därom icke torde vara något vidare att tillägga utöfver hvad i den saken talats och skrifvits vid så många olika tillfällen. Däremot torde frågan om denna skjutskicklighets ytterligare höjande och vidare utbredning, särskildt när detta kan ske på frivillighetens väg, vara för vårt land af ofantligt stor betydelse. Den svenska frivilliga skytterörelsen verkar i detta afseende mycket godt, men det är att befara, att, om icke staten kraftigare än

hittills understödjer denna fosterländska rörelse, intresset för och deltagandet i de frivilliga skjutöfningarna kommer att minska. Det förspörjes flerstädes bland skyttarne missnöje öfver de rätt dryga kostnader de få vidkännas, särskildt för ammunition och gevär, och talrika framställningar göras om understöd härutinnan från statens sida. Motioner hafva vid riksdagen i detta ämne behandlats, men något verkligt tillfredsställande resultat har ej ernåtts.

Vid skytteförbundens och skytteföreningarnas möten uppstår alltid frågan till diskussion om ett mera fullständigt ordnad förhållande mellan staten, arméen och det frivilliga skytteväsendet, och allt mer och mer vill den meningen tränga fram, att arméen och skytteväsendet böra vara i viss mån samverkande, och att staten, som ju betalar så många millioner till landtförsvaret, under sitt hägn äfven bör taga det frivilliga skytteväsendet. Att afsäga sig det värdefulla bistånd åt arméen, som en frivilligt utbildad skyttekår kan lämna, vore efter våra förhållanden i högsta grad oklokt.

Att däremot de skyttar, som offrat tid för att inom skytteförening vinna färdighet i skjutning och däruti förvärfvat sig försvarliga betyg, vinna lindring därför i rekrytskolan, när de inträda till tjänstgöring i arméen, anser jag vara en fullt berättigad framställning, och tjänande att uppmuntra de värnpliktige vid fullgörandet af den återstående tjänstgöringstiden, och kanske till och med bidra till att många vid erhållande af denna lindring i tjänstgöringen afstode från sitt beslut att, som sker, emigrera.

Äfven om nu den utsträckta värnplikten med förlängda vapenöfningar och en därur härflytande sorgfälligare och fullständigare skjutbildning skulle snart nog inom vårt land vara tillämpad, så anser jag dock, att med de ringa antal skott, som lossas af de värnpliktige vid deras tjänstgöring inom arméen, därvid icke någon verkligt uppdrifven skjutskicklighet kan fullt ernås, möjligtvis för en tid, men icke så stor säkerhet, att de utan vidare repetition eller öfning kunna behålla denna färdighet. Det borde därför vara af synnerligen stor vikt, om landets manliga befolkning, frivilligt före och efter sin militära tjänstgöring, på lämpliga tider öfvade sig i skjutskickligheten och täflade om att höja träffsäkerheten. De lärdomar häruti, som af de värnpliktige under tjänstgöringen vid arméen inhämtas, blifva då icke bortglömda, utan tvärtom blir deras färdighet ytterligare uppdrifven till heder åt såväl dem själfva som deras militära ledare, på samma gång som det åt nationen i sin helhet gifver en känsla af trygghet vid blotta medvetandet att äga en befolkning med full skjutfärdighet, och de kostnader, som landet tillskyndas för vårt försvarsväsen, skulle därigenom gifva högre valuta.

Hittills hafva skyttarne själfva måst bekosta det mesta af den ammunition, som vid skjutningarna åtgått, men man kan ej begära att skyttarne själfva skola betala alla de kostnader, som här af uppstå, samtidigt med att de för denna fosterländska sak sätta till mycken tid för öfningarnas bedrifvande, och icke heller kan man fordra, att intresset för saken under sådana förhållanden skall blifva oförminskadt. Det har också visat sig, att i den mån fri ammunition kunnat tillhandahållas, anslutningen till rörelsen ofördröjligen blifvit afsevärdt lifligare.

För att verkligen kunna åt arméen blifva en värdefull bundsförvant, såsom förskola och repetitionskurs, vid höjandet af den personliga skjutskickligheten hos vårt folk, måste det frivilliga skytteväsendet vara väl organiseradt, och det är icke därmed nog, ty skall en, om än aldrig så god, organisation kunna göra något, måste den vara af staten kraftigt understödd icke blott genom tillsläppande af gevär och ammunition, utan äfven genom anslag lämnas medel till anordnande af skjutbanor, täffingar och instruktör m. m. De anslag, som hittills för sådana ändamål beviljats, hafva visat sig otillräckliga. I huru vidsträckt mån staten bör ingripa torde, utan föregående undersökning med gjorda jämförelser med andra länder, vara svårt att afgöra, hvarför jag föreslår Riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om en sådan utredning, samt att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen inkomma med förslag öfver hvad som från statens sida bör göras för att skytterörelsen må blifva mera allmänt utbredd samt om och i hur stor utsträckning sådana värnpliktige skulle kunna erhålla befrielse från tjänstgöring i arméen, som före värnpliktens början uppfyllt fordringarna vid skjutning inom resp. skytteförening, äfvensom hvilka fordringar som för sådan befrielse lämpligen kunna uppställas.

Om vi betrakta de europeiska kulturfolken, skola vi finna — kanske företrädesvis hos de små med oss jämförbara staterna —, att en i de flesta fall vidt utbredd folkrörelse verkar vid sidan af arméen såsom en lifaktig och högt värderad bundsförvant, underlättande och kompletterande det rent militära arbetet att af landets söner dana goda skyttar; denna folkrörelse är just den frivilliga skytterörelsen, hvilken af respektive länders regeringar omhuldats och understöddes på det kraftigaste och i särskildt påfallande grad i de länder, där de värnpliktiges utbildnings- och tjänstgöringstider blifvit knappt tillmätta. Hos oss kunde ett på samma gång billigt och betydande krafttillskott för arméen erhållas genom en allmänt utbredd och lifaktig frivillig skytterörelse.

Den del i värnpliktsorganisationen, som benämnes landstormen och afser rent lokalförsvaret, torde kunna vinna betydligt i styrka, om kärnan i själfva landstormen komme att utgöras af i landstormsåldern varande

medlemmar i den eller de inom området varande lokala skytteföreningarna; äfven här skulle ett samarbete mellan de militära myndigheterna och det frivilliga skytteväsendet blifva för båda parterna fruktbringande, men för att det verkligen skall kunna ske, måste till en början landstormen redan i fred vara organiserad och landet för ändamålet vara indeladt i landstormsområden eller landstormskompanier, hvilkas benämning sedan borde rättas efter det skyttegilles, hvilket vore afsedt att främst verka som det lifgifvande, sammanhållande elementet inom kompaniet. Genom deltagande i skytteföreningarnas skjutöfningar och täflingar kan landstormsmannen vidmakthålla och kanske äfven till en del förkofra sin förut förvärfvade skjutskicklighet, på hvilken landstormens förmåga att lösa sin speciella uppgift — hemortens försvar — i framträdande grad beror. Förråd borde äfven, åtminstone vid kustkompanierna, upprättas, för att under de tider, då öfning bedrifves, gevär och ammunition må kunna därifrån tillhandahållas skyttarne. Med tanke på ett sådant samarbete mellan arméén och den frivilliga skytterörelsen, bör staten befrämja skytteverksamheten genom tillhandahållande af den så nödiga fria ammunitionen och genom tillhandahållande af tillräckligt antal gevär af statens modell vid bedrifvandet af respektive skytteförenings skjutöfningar, äfvensom under vissa tider på året ställa genom arméfördelningschefens försorg militär skjutinstruktör till föreningarnas förfogande.

Naturligtvis böra, genom en mera effektiv åtgärd från statens sida, icke landstingen eller enskilde därmed upphöra att, på sätt som nu sker, understödja den frivilliga skytterörelsen, och det gäller äfven och icke minst att erhålla ännu mera personligt understöd från militärt håll, ett understöd som blir så mycket mer af behovet påkalladt, som öfningarna allt mer och mer börja utvecklas i fältmässig riktning.

De brister, som nu vidlåda den frivilliga skytterörelsen och hämma dess utveckling, kunna nämligen endast afhjälpas genom ett liffigare intresse och kraftigare understöd från statens sida, och de fordringar som af rörelsens målsmän ställas på staten äro hufvudsakligast:

att hvarje under eller inom värnpliktsåldern varande skytt vid skytteförenings öfningar bekostas fri ammunition;

att möjlighet beredes för skytteväsendets såväl förenings- och förbundsstyrelser som centralstyrelsen att anordna täflingar, som i så hög grad sig göra låter förlänas karaktären af regelbundet återkommande nationella folkfester;

att vid resor å statsbanorna skyttarne måtte, vid resa till och från täflingarna, erhålla fria resor;

att skytteföreningarna sättas i tillfälle att utföra sina skjutöfningar med det för arméen antagna 6,5 m. m. geväret;

att staten bekostar byggandet af skjutbanorna och därtill hörande paviljong; samt

att från något närliggande regemente beordras en militär att som instruktör leda öfningarna under vissa tider om året.

Att anordna täflingarna som fosterländska folkfester torde vara ett kraftigt medel att befrämja afven denna rörelses sociala verksamhet, i det att därvid sammanföras män af annars skilda samhällsklasser till upphöjd täflan, och det blir som en medborgerlig dygd ansedt att åt sig förvärfa personlig skjutskicklighet. Att afven detta har en stor betydelse för rörelsens utbredande, är tydligt.

Kunde det frivilliga skytteväsendet organiseras till samarbete med arméen, som förut nämnts, afvensom att vissa värnpliktige, som flitigt begagna de tillfällen som gifvas att som medlem i skytteförening vinna full skjutfärdighet, vid sin militära tjänstgöring beviljades viss tids minskning i tjänstgöringstiden, så skulle säkert detta hälsas med tillfredsställelse af hela Sveriges befolkning och bland värnpliktige särskildt af sådana som innehafva tjänstebefattningar, och det tillfälle, som gifves dem att frivilligt få lära sig en del af det som öfvas i lägret, skulle säkert blifva mycket begagnadt.

Men den så skadliga och för landet så förlustbringande emigrationen skulle därigenom betydligt minskas; man tänker sig att sådana ungdomlingar, som ännu ej äro mogna för att emigrera, men gamla nog att lära sig skjuta, då frivilligt börja förskaffa sig personlig skjutskicklighet genom deltagande i skytteförenings öfningar. När dessa sedan nalkas värnpliktsåldern och börja tänka att, för undslippande af exercis, hellre resa till Amerika, men då af vederbörande skytteförenings styrelse erhölle upplysning om att de nu förvärfvat sig så stor färdighet i skjutning, att, om de stanna hemma och fullgöra sin beväringsskyldighet, de då erhålla flera månaders minskning i tjänstgöringstiden, så skulle de nog taga det vissa framför det ovissa och hellre fullgöra exercisen och utföra sitt arbete i Sverige än utvandra till annat land. Om sådana emigranter därjämte betänka, att om de nu resa och undandraga sig den militära tjänstgöringen, men vilja om ett tiotal år återvända hem igen, de då hafva denna skyldighet åter och kanske då så mycket mer, att de ej komma i åtnjutande af sådan minskning i tjänstgöringen, som de före sin afresa kunde erhållit genom uppfyllandet af därför uppställda fordringarna, så torde flertalet säkert fullgöra värnplikten före emigrationen med den minskning de då erhålla. Huruvida de sedan efter fullgjord vapenöfning emigrera,

torde vara tvifvelaktigt; sker det, är då icke värnpliktsorganisationen den som bär skulden.

Kunde önskingarna i detta afseende blifva verklighet, skulle äfven våra regementen blifva betydligt mer manstarka. Borde icke detta kunna anses lämna full valuta för den minskade tjänstgöringen som ofvan nämnts, när därjämte de värnpliktige redan vid sitt inträde i hären äro väl öfvade skyttar, och lämna icke de arbetskrafter, som genom utvandringens hämmande vinnas åt vårt land, valuta för det ökade anslag, som för skytterörelsens framgång erfordras?

Något måste göras till hämmande af emigrationen och undanröjande af de orsaker, som äro mest medverkande därtill; och landets försvarsvänner böra öppna blicken för den frivilliga skytterörelsens stora betydelse för vårt försvarsväsen, understödja och leda denna rörelse till hvad den bör blifva. Ett ökad anslag för skytteväsendet blir naturligtvis nödvändigt, då det som nu beviljats visat sig otillräckligt, men när man betänker, att staten utbetalar så stora summor till vårt militära försvarsväsen, torde det icke vara ur vägen, att något göres för det frivilliga skytteväsendet, som dock äfven har försvaret till mål och som för det samma kan blifva af stor betydelse.

Enär en fullständig utredning om hvad som i saken är att göra erfordras, men en sådan utredning tydligtvis blefve allt för vidlyftig för en enskild person att verkställa, anser jag lämpligast, att Riksdagen i underdånig skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhåller om fullständig utredning om det svenska skytteväsendet och huru staten på bästa sätt kan ingripa för att göra skytterörelsen fullt effektiv och gagnande, äfvensom, med hänsyn till emigrationsfrågan, huru lång tids minskning i de värnpliktiges tjänstgöring vid arméen, som deras vid skytteförening förvärfvade betyg kan göra berättigad, och de fordringar som härför skola uppställas, samt i hvad mån skytterörelsen och arméen mera än hittills kunna samverka med hvarandra. För hvarje år har inom Riksdagen väckts förslag om ytterligare förhöjdt statsanslag till skytteväsendet, och det är att förmoda, att detta motionerande kommer att fortfara. Det vore därför lämpligt låta verkställa en från alla synpunkter sedd utredning för utarbetande af ett förslag, genom hvilket antagande staten sattes i tillfälle att på en gång vidtaga åtgärder och bevilja anslag, som vore öfverensstämmande med behofvet, för att skytterörelsen i det närmaste må blifva hvad de allmänna önskingarna därom äro, och sålunda ett upprepadt motionerande om förhöjda anslag åtminstone för en tid må kunna upphöra.

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa utredning om *dels* en fullständigt ordnad organisation för det frivilliga skytteväsendet och hvad som staten närmast har att vidtaga för att denna rörelse må blifva allmänt utbredd och gagnande och resultatet af dess verksamhet för vårt försvarsväsen det bästa möjliga och med arméen mera samarbetande; *dels ock* huruvida och till huru stor utsträckning det må beviljas sådana värnpliktige minskning i rekrytskolan för en viss tid vid deras inträde i tjänstgöring vid arméen, som då visa godkänt betyg från vederbörande skytteförenings styrelse uti frivilligt förvärfvad skjutskicklighet, detta med hänsyn till den stigande emigrationen och de orsaker, som den utsträckta värnplikten därtill har, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med förslag, hvartill berörda utredningar gifva anledning.

Stockholm den 28 januari 1904.

J. Bengtsson.